

Zápis

z 5. jednání Koordinační pracovní skupiny (KPS) pro přípravu Národního akčního plánu (NAP) k zajištění udržitelného používání pesticidů v ČR

Datum konání: 21. června 2011

Místo konání: Ministerstvo zemědělství

Přítomni: viz presenční listina

Program:

1. Příprava Národního akčního plánu ČR - forma a členění + Různé.
2. Pokračování jednání o návrhu postupu k zajištění uplatňování integrované ochrany rostlin v ČR podle směrnice 2009/128/ES a národní legislativy (k tomuto bodu jednání byli přizváni i zástupci institucí mimo stálé členy KPS).

Jednání zahájil a řídil ing. Hnízdil, zástupce za MZe a předseda KPS.

Ad1) Předseda KPS komentoval návrh osnovy budoucího národního NAP, který byl předem zaslán účastníkům k diskuzi. K samotnému návrhu osnovy nebyly vzneseny konkrétní připomínky a návrh byl schválen (viz příloha č. 1).

Diskuze se dále týkala vlastního obsahu NAP a postupu práce na něm. Bylo konstatováno, že na úrovni MZe nebyla dosud přijata aktuální národní koncepce pro rostlinolékařskou péči (její návrh byl připraven v roce 2009), ze které by NAP mohl vycházet. Jako samostatné téma v NAP by mělo být rostlinolékařské poradenství pro prvovýrobu. Účastníci se dohodli, že obsah NAP bude vycházet z dokumentu „Předběžný nástin NAP“, který byl přílohou C pozvánky na 1. jednání KPS a který je ve stručné verzi publikován na eAGRI. Jako prioritní oblasti pro zpracování v NAP budou členy KPS zvážena a případně upravena či doplněna témata v části 1. „nástinu“ sloupci specifikace podcílů a navržené nástroje na jejich splnění v části 2. „nástinu“ (již provedli zástupci CCPA). Zároveň je vhodné vyjádřit svůj zájem (institucí zastoupených v KPS) o účast na podrobnější přípravě prioritních oblastí NAP.

Následně bude zpracováno v gesci MZe úvodní zhodnocení stavu prioritních oblastí NAP s využitím SWOT analýzy jako základ NAP pro sekce I a II osnovy. Poté bude činnost KPS „diverzifikována“ dle zájmu zástupců v KPS na řešení konkrétních oblastí obsahu NAP.

Ing. Hnízdil upozornil na dokument COPA COGECA k reálnosti implementace směrnice 2009/128/ES (dále „směrnice“) - viz příloha č. 2.

RNDr. Nováková (SRS) informovala o průběhu jednání expertní skupiny Komise k implementaci směrnice dne 20.6. 2011 - zpráva a související dokumenty viz příloha č. 3. Komise uvažuje o zařazení některých povinností pěstitelů dle směrnice (seřízení a testování aplikační techniky, odborná způsobilost, IOR) do režimu kontrol křížové shody (C-C). Komise předložila na jednání souhrn dosavadních zkušeností z přípravy transpozice směrnice a NAP v členských státech. Komise byla před jednáním písemně vyzvána ze strany ČR, aby reagovala na dva dotazy k interpretaci směrnice:

- zda je nutno vyžadovat vždy přezkoušení znalostí osoby, která žádá o osvědčení o odborné způsobilosti k nakládání s POR (dle Komise toto jednoznačně ze směrnice nevyplývá);
- jak se prakticky odlišují obecné zásady IOR, povinně směrnici vyžadované aplikovat, od metod IOR aplikovaných dle směrnice dobrovolně (Komise si vyžádala čas na písemnou odpověď); viz také diskuze nad tématem 5.

Komise také na jednání apelovala na dodržení termínu a přesnosti transpozice směrnice. V té souvislosti ing. Suchánek (IBMA) upozornil na údajné nepřesné znění v návrhu vyhlášky k IOR. Předseda KPS reagoval, že jde o velmi pracovní návrh s tím, že se dle připomínek Úřadu vlády bude ještě značně měnit i text v §5 návrhu novely zákona, takže diskuze o vyhlášce k IOR je nyní předčasná. Dosud transpozici směrnice notifikoval 1 členský stát (Rakousko) a 7 členských států notifikovalo dokončení NAP.

Závěry:

- a) Členové KPS se do 15. 7. vyjádří (připomínky, doplnění) k oblastem, které má pokrýt přednostně NAP; budou přitom vycházet z formulace podcílů v příloze C „Předběžný nástin NAP“ pozvánky na 1. jednání KPS v lednu 2011.
- b) Další jednání KPS je plánováno dne 19. července a jako hlavní téma bude diskuze na téma prodej, nakládání s přípravky na ochranu rostlin a likvidace jejich zbytků a obalů - čl. 6 a 13 směrnice.

Ad2) Pokračovala diskuze nad tematicky členěným diskuzním dokumentem zaslaným účastníkům spolu s pozvánkou na jednání.

Téma 1: Poradenství v oblasti IOR - pokračování diskuze ze dne 17.5.:

Diskuze se zaměřila na **hodnocení využitelnosti** tzv. akreditovaného poradenství v zemědělském resortu, dalších existujících systémů poradenství a potřebou jejich propojení ve smyslu zajištění vyváženého a aktuálního poradenství v oblasti IOR.

Ing. Dvořák, ved. odd. vzdělávání a poradenství odboru 17010 Mze informoval o stavu novelizace směrnice MZe o akreditovaném poradenství, jehož novou součástí má být také RL poradenství. Vnitřní řízení o návrhu novely směrnice není dosud ukončeno a bude nutno reagovat na očekávané připomínky. Účastníci KPS vyjádřili v této souvislosti podporu vytvoření RL poradenství jako samostatného typu akreditovaného resortního poradenství s ohledem na potřebu jeho naprosté objektivnosti. Více účastníků (OUČR, Biocont,a.s.) vyjádřilo nutnost vytvořit i v rámci RL poradce specializace s ohledem na široké spektrum různorodých plodin (jednoleté polní xx trvalé kultury) a velké množství metod ochrany včetně rychlého vývoje POR. Proto musí být takto zaměřen i systém odborných školení RL poradců. Dle MZe lze již nyní v databázi akred.poradců uvádět specializaci konkrétního poradce, pokud si to poradce přeje. Dle MZe jsou také při školení akred.poradců akceptovány jejich požadavky na školitele a témata školení.

Závěry k tématu (včetně závěrů přijatých na jednání dne 17. 5. 2011):

- a) **Zásadním předpokladem pro úspěšnou praktickou realizaci zásad udržitelného používání pesticidů je objektivní (a na výrobcích pesticidů nezávislé) poradenství. Proto KPS plně podporuje vytvoření RL poradenství jako samostatného oboru akreditovaného poradenského systému resortu.**
- b) **NAP by měl analyzovat stávající systémy zemědělského poradenství, které se týkají nebo je možno je využít v oblasti IOR, doporučit způsob optimalizace podpory pro účely IOR využitelného poradenství ze strany státu a řešit souběh neveřejných a veřejných zdrojů.**
- c) **RL poradenství nemůže být generalizováno, ale poradci musí být specializováni s ohledem na široké spektrum typů plodin a metod ochrany včetně rychlého vývoje pesticidů.**
- d) **NAP by měl řešit koordinaci resp. standardizaci odborného vzdělávání rostlinolékařských poradců v oblasti IOR napříč poradenskými systémy. Hlavním obsahem vzdělávání rostlinolékařských poradců by měly být v oblasti IOR plodinově zaměřené metodické postupy pro IOR, tvůrci těchto postupů by měli přímo také poradce školit.**
- e) **Systém vzdělávání akreditovaných poradců by měl být po provedení inovace perspektivní také pro neakreditované poradce. Organizace odborného vzdělávání obecně by mohla být řešena prostřednictvím nevládních organizací.**

Téma 2: „vzorové“ farmy hospodařící dle zásad IOR

Dle ing. Dvořáka (MZe) v současném systému programu pro rozvoj venkova (PRV) neexistují výcviková centra, lze uvažovat o jejich začlenění v závislosti na obsahu PRV po r. 2013; viz také

dokument „Vize českého zemědělství“ z roku 2010. Lze se spojit se SZIF a pokusit se řešit přes evropské projekty. Problém mohou být finance, prostředky jsou nyní v Opatření PRV I.3.1.

Dle ing. Suchánka (IBMA) existují vhodné farmy aplikující IOR při pěstování řepky, dle ing. Řeháka (ČSR) lze využívat podniky v systému integrované produkce ovoce a révy vinné.

Dle ing. Bagara (Biocont.a.s.) je třeba ujasnit co je „vzorová farma“ - v zahraničí jde o podniky, které zavádějí nové technologie a neustále se modernizují. V ČR by byly ideální podniky pod VÚ a školní statky, ovšem v současnosti nejsou v dobrém stavu.

Závěr k tématu:

NAP by měl zahrnout do systému odborného RL vzdělávání také výuková (výcviková) centra s využitím podpůrných dotačních programů EU pro rozvoj venkova po roce 2013. Zároveň je vhodné v NAP analyzovat, nakolik bude možné využívat školních podniků a podniků operujících pod výzkumnou základnou.

Téma 3: Stav školství v souvislosti se zaváděním IOR:

Ing. Kazda (ČZU): Témata IOR jsou zahrnuta dostatečně do vysokoškolské výuky v oboru rostlinolékařství, hlavním problémem je však uplatnění absolventů - rostlinolékařů, po kterých není poptávka. Témata IOR jsou přednášena často externě s ohledem na zajištění aktuálnosti podávaných informací (ing. Ackermann).

Dle ing. Bagara (Biocont.a.s.) a Rosenkrance (ASZ ČR) však není obor ochrany rostlin přednášen v dostatečném rozsahu a kvalitě v ostatních oborech (obecného) agronomického směru; což ing. Kazda potvrzuje (volitelnost ochrany rostlin u bakalářského směru). Dle dr. Kumara (VÚRV v.v.i.) dtto platí také pro středoškolské vzdělání, odkud se rekrutuje nejvíce praktických farmářů. Obecně je nedostatek všestranně vzdělaných agronomů (ing. Rosenkranc); středoškolsky vzdělaní zemědělci často odcházejí do rodinných podniků (ing. Dvořák).

Dle ing. Řeháka chybí motivace ke studiu, protože odborné požadavky např. poradců se dle novely zákona o RL péči omezují na praxi a nepožadují specializované vzdělání. Dle ing. Hnízdila však může být dobrým poradcem i všestranně vzdělaný agronom s dostatečnou praxí a zájmem o obor. Dále, pokud by legislativa stanovila jako nezbytnou podmínku pro poradce specializované RL vzdělání, při případném nezájmu o obor by vznikla totální absence „legálních“ poradců.

Závěry k tématu:

- a) **NAP by měl analyzovat rozsah a kvalitu RL vzdělávání (učební osnovy) na středních i vysokých školách, a to jak v souvislosti s dalším pokračováním RL specializace, tak zejména vzhledem k dostatečnému povědomí všestranně orientovaných zemědělců.**
- b) **Nebyla jasná shoda v otázce, zda RL specializaci ve vzdělání ustanovit jako nezbytnou podmínku výkonu profesí typu RL poradce.**

Téma 4: Stav RL výzkumu v souvislosti se zaváděním IOR:

Dr. Kumar informoval o pracovní skupině (Collaborative Working Groups = CWG) pod záštitou Stálého Výboru Komise pro zemědělský výzkum (SCAR), která má za úkol připravit zadání evropských výzkumných projektů zaměřených na IOR s cílem podpořit implementaci směrnice (zápis z jednání CWG a jeho český sumář viz příloha č. 4). Je připravován dotazník pro členské státy EU o stavu přípravy RL koncepce a NAP; příslušní členové KPS budou v tomto směru osloveni předsedou KPS.

Přítomní se dále shodli na nevhodných metodách hodnocení výsledků zemědělského výzkumu, kdy není kladen dostatečně důraz na praktické výstupy výzkumu. Praktickým výstupem by měly být certifikované metodiky, které jsou však příliš dílčí a samostatně nevyužitelné. To je důvod, proč v praxi některé metodiky nejsou využívány, nebo se může jednat o „spící“ metodiku, která je pro praxi vhodná, ale v praxi zatím nenastaly podmínky pro její využití (např. ochrana proti karanténním patogenům). Ing. Kazda jako příklad uvedl sborník metodik IOR pro řepku, které jsou využívány, ale

dle systému hodnocení výzkumu nemají vědeckou hodnotu. Ve srovnání s minulostí se velmi zhoršila meziresortní spolupráce v RL výzkumu (ing. Řehák).

Velkým problémem je také spolufinancování výzkumných projektů ze strany podniků; podniky s ohledem na metodiky hodnocení výzkumu nevidí praktický význam projektu. Je proto potřebné změnit systém zadávání témat výzkumu resp. jejich výběr; témata projektů by měly ve větší míře formulovat profesní zemědělské svazy, podobně jako je nutný větší přímý vliv svazů na hodnocení projektů.

Závěry k tématu:

- a) KPS bude zapojena do pracovní skupiny Komise pro evropský výzkum na téma IOR.**
- b) NAP bude obsahovat doporučení na změnu systému zadávání a hodnocení RL výzkumu ve smyslu přímého využití projektů pro praxi pomocí přímé účasti zástupců farmářů (profesních svazů) na zadávání témat i hodnocení projektů (oponentury)**
- c) NAP se bude zabývat doporučením, které zlepši vzájemnou spolupráci a koordinaci resortů MZe a MŽP při zadávání výzkumných témat.**
- d) MZe-odbor 17220 a SRS provedou inventuru certifikovaných metodik s RL tematikou jako výsledků projektů NAZV a projednají s MZe-odborem 17010 možnosti jejich propojení a případně i sloučení do komplexního a pro praxi více využitelného formátu (viz také téma 5 c) a 5 e)).**

Téma 5: Činnost státní správy v souvislosti se zaváděním IOR:

Diskuze řešila podíl státní správy na přímém získávání dat o výskytu a riziku škodlivých organismů pro potřeby IOR. SRS jako dozorový státní úřad by měl dále zajišťovat plošný (základní) monitoring s využitím plošného rozmístění svých pracovišť; konkrétní sledování a poradenství na úrovni farmy by mělo být vyhrazeno nezávislým poradcům (ing. Řehák). SRS by také měla zajišťovat určitý odborný standard monitoringu dle mezinárodních doporučení a kritérií (EPPO). Financování objektivního monitoringu ze strany držitelů povolení POR nemusí odpovídat obchodní strategii těchto firem; přednostně je sledována spotřeba POR.

Současný systém monitoringu SRS je však zatížen nesjednocenou metodikou pozorování (např. výběr pozorovacích bodů) a nedostatečnou informací o stavu sledovaných porostů - např. o ošetření POR; odezva veřejnosti na systém monitoringu SRS je spíše negativní (ing. Kazda). Doporučení vydávaná SRS neodpovídala vždy stavu v terénu - např. přenašeči obilních virů (ing. Rosenkranc).

Dále se diskutovala odpovědnost za přípravu a věcnou správnost metodických postupů IOR. Většina diskutujících se shodla, že metodiky musí vytvářet výzkumná základna nebo plodinové svazy a nikoliv SRS, která k tomu nemá odbornou kapacitu ani prostor jako dozorový úřad. Obecně by však měly být vydávané a státem zveřejněné metodické postupy k IOR také adekvátně odborně a nezávisle oponovány. Dle ing. Ulricha by měly být metodiky schvalovány SRS alespoň z hlediska reálnosti zavádění opatření dle metodiky v terénu a následné kontrolovatelnosti plnění. Znění odborné metodiky není obecně platným předpisem a nemůže být ani přesným návodem postupu ve všech situacích s ohledem na řadu proměnných a na odlišnou situaci v podnicích. SRS by si tak měla vytvořit vlastní kontrolní systém založený na principu kontrolních bodů (tj. nelze zkontrolovat 100% detailů, které metodika uvádí). Ing. Ludvík (OUČR) uvedl, že opatření aplikovaná na farmě dle metodik by měla být kontrolovatelná a české metodiky by v tomto směru neměly jít nad rámec metodik obdobně přijímaných v jiných členských státech.

Dle ing. Ackermanna mohou jen obtížně koexistovat zároveň obecné zásady IOR a konkrétní plodinové metodiky. Obecné zásady představují v obecné rovině komplex všech zásad IOR a tudíž rámec pro zpracování konkrétních postupů pro plodinu nebo skupinu plodin. Zpracování konkrétních metodických postupů tak musí vycházet z obecných zásad a respektovat je, a měly obsahovat všechny ověřené a přijatelné postupy využitelné u dané plodiny. (Viz také Různé - diskuze na úrovni pracovní skupiny Komise).

Někteří účastníci odkazovali na Metodickou příručku pro polní plodiny, vydanou v r. 2008, která již obsahuje prvky IOR a jejíž doplnění a přepracování by mohlo postačovat k naplnění směrnice v tomto

smyslu. Bylo by také možno využít (reaktivovat) odborné pracovní „plodinové“ skupiny, které byly při přípravě příručky ustaveny.

Závěry k tématu:

- a) SRS jako odborný státní nezávislý orgán rostlinolékařské péče by měla nadále sledovat výskyt a změny početnosti škodlivých organismů rostlin a předpoklady pro jejich škodlivý výskyt z celostátního pohledu jako součást obecně zaměřeného průzkumu výskytu škodlivých organismů podle Mezinárodní úmluvy o ochraně rostlin a zásad organizace EPPO. Tomuto cíli musí odpovídat rozsah monitoringu a především jeho harmonizovaná a veřejně dostupná metodika, jejíž vytvoření a dodržování by mělo být pro SRS závazné.
- b) Monitoring škodlivých organismů na regionální a lokální úrovni včetně souvisejícího poradenství by měly být zajišťovány RL poradci.
- c) Odborné metodické postupy k aplikaci zásad IOR musejí být vytvářeny institucemi, jejichž náplní je rostlinolékařský výzkum. Státní správa by měla koordinovat nejen jejich odbornou, ale i praktickou oponenturu z hlediska aplikovatelnosti v polních podmínkách, a to včetně např. dostatečné komplexnosti metodiky pro danou plodinu (viz téma 4 d). Toto hodnocení by mělo být mnohem podrobnější než je stávající formální rámec pro oponentury certifikovaných metodik dle zásad NAZV. Do hodnocení metodického postupu by proto před jeho úředním zveřejněním měli být neopominutelně zapojeni zástupci pěstitelů plodin, jichž se metodika týká (plodinové svazy a asociace).
- d) SRS by měla vytvořit transparentní systém kontroly dodržování plnění obecných zásad IOR pěstiteli, nejlépe založený na principu kritických bodů a konzultovat jej s dalšími členskými státy EU.
- e) MZe by mělo prostřednictvím SRS posoudit stav již vydaných (národních) certifikovaných metodik a směrnic (např. SISPO), které obsahují alespoň částečně prvky IOR, a rozhodnout o jejich využití (doporučení) při plnění obecných zásad IOR, popř. o účelnosti úpravy vydané Metodické příručky ochrany rostlin pro polní plodiny (viz téma 4 d).

Téma 6: Osvěta a marketing se zaměřením na propagaci IOR:

Diskuze se omezila na téma zavádění loga označujícího potraviny a suroviny vypěstované v systémech IOR. Diskutující se shodli, že zavádět specifické označení pro produkty ze systémů IOR nemá význam, neboť již existuje řada obdobných značek (pro systémy IP, BIO apod.) a spotřebitel může být tímto zmaten. V systémech integrované produkce ovoce se osvědčila označení, která garantují určitou konkrétní kvalitu produktů - např. limity reziduí do určité úrovně apod.

Závěr k tématu: NAP nebude doporučovat zavedení specifického označení pro suroviny a produkty původem z pěstitelských systémů využívajících IOR jako marketingový nástroj implementace směrnice.

Zapsali: Hnízdil, Markytánová

Přílohy (jako samostatné soubory k zápisu - s ohledem na rozsah příloh je na portálu eAGRI publikována jen příloha č. 1):

- 1) Osnova NAP k zajištění udržitelného používání pesticidů v ČR (schválená na jednání).
- 2) Dokument COPA COGECA „Implementing Good Practice within the Sustainable Use Directive for Plant Protection Products: the farmer's perspective“, březen 2011.
- 3) Zpráva z jednání expertní skupiny Komise o „Směrnici o udržitelném použití 2009/128/ES (SUD)“ dne 20. 6. 2011 + související dokumenty.
- 4) Záznam z jednání CWG dne 17. 5. 2011 a jeho český sumář.

Osnova

Národního akčního plánu (NAP) k zajištění udržitelného používání pesticidů v ČR

(schválena na 5. jednání KPS pro NAP dne 21/6/2011)

1. Úvod (co je NAP, účel NAP + způsob schválení, závaznost apod.).
2. Legislativní rámec a související politiky (např. „nitratová“ směrnice, ekologické zemědělství).
3. Sekce I - Předmět NAP: identifikace oblastí, kterými se NAP zabývá a proč¹: popis stavu těchto oblastí v ČR k datu 31. 12. 2010² (výchozí stav) a trend do budoucna vzhledem k negativnímu i pozitivnímu působení pesticidů - zde využití analýz.
4. Sekce II - popis a zdůvodnění cílů a dílčích cílů NAP v jednotlivých oblastech NAP a harmonogram a způsob jejich plnění (včetně hodnotitelných parametrů = ukazatelů rizik).
5. Sekce III - přehled a popis nástrojů a činností k zajištění splnění cílů a dílčích cílů NAP.
6. Sekce IV - finanční rozvaha plnění NAP (náklady a možné zdroje).
7. Sekce V - kritické předpoklady splnění cílů (rizika, která mohou negativně harmonogram plnění cílů a podcílů ovlivnit).
8. Sekce VI - organizace a koordinace plnění NAP (součinnost vládních a nevládních institucí, hodnotící orgány NAP) a stanovení odpovědnosti za plnění cílů a dílčích cílů NAP (vládní úřady a instituce - konkretizace odpovědnosti).
9. Závěr - stručné resumé.
10. Přílohy
 - a. Oblasti NAP a jejich výchozí stav - tabulka
 - b. Směry vývoje v používání účinných látek přípravků na ochranu rostlin
 - c. Ukazatele rizik pro oblasti NAP včetně způsobu a termínů jejich sběru a hodnocení
 - d. Další zejména analýzy.

¹ V této části budou mj. obsaženy „účinné látky, plodiny, oblasti nebo postupy, kterým je třeba věnovat přednostní pozornost“.

² Nebo dříve - dle dostupnosti dat.